

UCHWAŁA

Dnia 23 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

SSA Ewa Stefańska

Protokolant Małgorzata Beczek

w sprawie z odwołania J.S.

od decyzji Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w [...]

o wysokość świadczenia,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 maja 2017 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa .../16,

"Czy przychód osiągnięty z tytułu zatrudnienia na podstawie kontraktu zawartego z J.[...] (JFTC), tj. Centrum Szkolenia Sił Połączonych mieszczącym się w [...], stanowiącym integralną część struktury Sojuszniczego Dowództwa Transformacji (ACT), stanowi przychód, o jakim stanowi przepis art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z art. 40 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.), przy uwzględnieniu szczególnych regulacji w zakresie statusu personelu cywilnego NATO wynikających z następujących aktów prawnych:

- umowy między państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (tzw. NATO SOFA), Dz. U. z 2000 r. Nr 21, poz. 257;
- protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. (tzw. protokół paryski), Dz. U. z 2000 r. Nr 64, poz. 746;

- umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli, Dz. U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945;
- przepisów dot. Personelu Cywilnego NATO (NATO Civilian Personnel Regulations - NCPRs) - http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_12/20161221_161221-cpr-amnd27-en.pdf - znajdujących zastosowanie na podstawie art. 5.1. umowy zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli, Dz. U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945;
- przepisów dotyczących ochrony danych osobowych pracowników NATO"

podjął uchwałę:

Artykuł 40 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. nr 8, poz. 66 ze zm.) ma zastosowanie do przychodu osiągniętego z tytułu umowy o pracę zawartej na podstawie Artykułu V 5.1 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli (Dz. U. z 2005 r. Nr 227, poz. 194).

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] po rozpoznaniu na rozprawie sprawy J.S. przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w [...] o wysokość świadczenia na skutek apelacji J.S. od wyroku Sądu Okręgowego w [...] VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. akt VI U .../15 postanowieniem z 23 lutego 2017 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do

rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne: „Czy przychód osiągnięty z tytułu zatrudnienia na podstawie kontraktu zawartego z J.[...] (JFTC), tj. Centrum Szkolenia Sił Połączonych mieszczącym się w [...], stanowiącym integralną część struktury Sojuszniczego Dowództwa Transformacji (ACT), stanowi przychód, o jakim stanowi przepis art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z art. 40 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.), przy uwzględnieniu szczególnych regulacji w zakresie statusu personelu cywilnego NATO wynikających z następujących aktów prawnych:

- umowy między Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (tzw. NATO SOFA), Dz.U. z 2000 r. Nr 21, poz. 257;

- protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. (tzw. protokół paryski), Dz.U. z 2000 r. Nr 64, poz. 746;

- umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli, Dz.U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945;

- przepisów dot. Personelu Cywilnego NATO (NATO Civilian Personnel Regulations - NCPRs) - [http://www.nato.int/nato-static/fl2014/assets/pdf/pdf 2016 12/20161221_161221_cpr-amnd27-en.pdf](http://www.nato.int/nato-static/fl2014/assets/pdf/pdf%201612/20161221_161221_cpr-amnd27-en.pdf) - znajdujących zastosowanie na podstawie art. 5.1. umowy zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli, Dz.U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945;

- przepisów dotyczących ochrony danych osobowych pracowników NATO”.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne powstało na tle następującej sprawy:

J. S. od 1 września 2010 r. jest uprawniony do emerytury wojskowej. Na podstawie umowy o pracę z 16 września 2013 r., ubezpieczony został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na stanowisku inżyniera w Dziale [...]. Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) mieści się w [...] i służy wspieraniu szkolenia sił Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) i państw uczestniczących w Partnerstwie dla Pokoju, poprawie ich interoperacyjności, w tym w wymiarze wielonarodowych połączonych komponentów rodzajów sił zbrojnych, oraz wspieraniu Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (Supreme Allied Commander Transformation - SACT) w realizacji jego funkcji i zadań jako kierowniczego organu NATO w kwestii transformacji. JFTC jest organizacją ustanowioną decyzją Rady Północnoatlantyckiej (North Atlantic Council - NAC), podlegającą postanowieniom umowy NATO SOFA i Protokołu Paryskiego (art. 1 umowy zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli, Dz. U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945).

Odwołujący złożył pozwanemu organowi rentowemu 30 września 2015 r. — na jego wezwanie - oświadczenie, że jest zatrudniony w JFTC i osiąga przychód z tytułu umowy zawartej z NATO w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego wynagrodzenia.

Decyzją z dnia 30 września 2015 r. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w [...] ustalił ubezpieczonemu J. S. wysokość emerytury wojskowej od dnia 1 października 2015 r. w kwocie 2.249,76 zł, dokonując zmniejszenia świadczenia na podstawie art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm., dalej jako „ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych”).

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem dnia 27 kwietnia 2016 r. oddalił odwołanie J.S. od powyższej decyzji Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w [...].

W ocenie Sądu pierwszej instancji jest bezsporne, iż odwołujący jest zatrudniony w [...] Batalionie Łączności NATO jako pracownik międzynarodowego korpusu cywilnego NATO. Warunki zatrudnienia na zajmowanym przez niego stanowisku reguluje umowa z dnia 17 września 2014 r. zawarta między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Naczelnym Dowództwem Sojuszniczych Sił w Europie dotycząca stacjonowania, statusu prawnego wsparcia 3 Batalionu Łączności NATO, elementu podporządkowania grupie systemów łączności i informatyki NATO (NCISG) dyslokowanego w RP.

W ocenie Sądu Okręgowego, okoliczność, iż ubezpieczony nie podlega polskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych oraz zwolnienie osiąganych przez niego dochodów z podatku dochodowego od osób fizycznych w żadnym razie nie oznacza, iż w razie przekroczenia przez niego przychodu z tytułu zatrudnienia w 3NSB o 130% przeciętnego wynagrodzenia, pobierane przez niego świadczenie emerytalne nie ulegnie zmniejszeniu.

Zgodnie z treścią przepisu art. 104 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej jako „ustawa emerytalna” przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą. Sąd Okręgowy zauważył, że ogólną przesłanką brania pod uwagę przychodów, które wpływają na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury/renty jest wykonywanie działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Istotne jest zatem nie to, czy dany świadczeniobiorca podlega obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym, lecz fakt, że przychody uzyskiwane są z działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia a przychód świadczeniobiorcy osiągany za granicą z tytułu działalności wymienionej w art. 104 ust. 1-2 wpływa na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury bądź renty (art. 104 ust. 3). W przypadku, gdy emeryt lub rencista osiąga przychód za granicą w państwie, z którym Polskę łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przy rozliczaniu emerytury lub renty przyjmuje się przychód w wysokości faktycznie osiągniętej, udokumentowanej zaświadczeniem pracodawcy lub innego podmiotu, właściwego w myśl ustawodawstwa państwa, w którym osiągany jest ten przychód. Natomiast przychodem, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o

podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.) są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Świadczeniobiorca osiągający przychody jest obowiązany do przedłożenia Wojskowemu Biuru Emerytalnemu dokumentu potwierdzającego faktycznie osiągnięty przychód.

Sąd Okręgowy podkreślił, że kwestią kwalifikowania przychodu emeryta osiąganego za granicą i jego wpływu na wysokość pobieranego świadczenia emerytalnego zajmował się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 13 września 2013 r. w sprawie I UK 76/13 (OSNP 2014 nr 6, poz. 88) w którym wypowiedział pogląd, że: „Zarobek emeryta z tytułu zatrudnienia w Niemczech stanowi przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą, który wpływa na zawieszenie lub zmniejszenie jego emerytury w Polsce (art. 104 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.)”. W uzasadnieniu tego wyroku stwierdzono, że: „art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej, który wcale nie wymaga, iżby przynosząca przychód działalność wykonywana za granicą podlegała ubezpieczeniom społecznym, obowiązkowym albo dobrowolnym w Polsce, podobnie nie ma znaczenia, czy przychód z tej działalności podlega podatkowi w Polsce. Regulacja dotycząca zawieszenia lub zmniejszenia emerytury ze względu na osiąganie przychodu ma samodzielne znaczenie na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych, a w tym przypadku w odniesieniu do prawa do emerytury. Świadczenie z ubezpieczenia społecznego, jakim jest emerytura, wynika z potrzeby ubezpieczenia ryzyka niemożności zarobkowania ze względu na mniejszą zdolność do pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego. Świadczenie emerytalne w systemie powszechnych ubezpieczeń społecznych może być zawieszone albo zmniejszone, gdy emeryt osiąga dochody z określonej pracy lub działalności. Ponadto Sąd

Najwyższy w tym orzeczeniu zwrócił uwagę na to, że emeryt w przypadku wyjazdu za granicę nie traci prawa do wypłaty świadczenia (art. 132 ustawy emerytalnej), jednak nadal nie jest obojętne, czy za granicą osiąga przychód z tytułu działalności lub zatrudnienia. W odniesieniu do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą ustawa emerytalna nie wprowadza zastrzeżenia, że znaczenie ma tylko działalność podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w Polsce. Gdyby przyjąć takie zastrzeżenie, to regulacja z art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej byłaby w istocie bezprzedmiotowa, albowiem zatrudniony za granicą z reguły podlega ubezpieczeniu społecznemu w kraju, w którym pracuje, na zasadzie wyłączności ubezpieczenia społecznego kraju, w którym świadczy pracę. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że regulacji z art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej nie można zawężyć jednak tylko do dochodów z tytułu zarobkowania w krajach Unii Europejskiej, bo zgodnie z treścią art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej, przepisy ust. 1 i 2, czyli o zawieszeniu lub zmniejszeniu świadczenia mają zastosowanie do emerytów i rencistów osiągających wszelkie przychody z tytułu działalności wykonywanej za granicą.

Sąd Okręgowy podkreślił również, że inna interpretacja zapisu umownego stałaby w sprzeczności z konstytucyjną zasadą równości obywateli wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP) i zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych (art. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stoją bowiem na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, a zasada równego traktowania dotyczy w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych; obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne; obliczania wysokości świadczeń; okresu wypłaty świadczeń a także zachowania prawa do świadczeń (art. 2a ustawy systemowej). Ponadto przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących. Sytuacja, w której - hipotetycznie - jakaś grupa osób o tej samej cesze relewantnej - tutaj emerytów wojskowych, zatrudnionych w strukturach NATO - wyłączona zostałaby spod regulacji, która prowadzi do zawieszenia ich prawa do emerytury, przy ziszczeniu się określonych w ustawie okoliczności - naruszałaby interes publiczny poprzez łamanie zasady równego traktowania wszystkich

ubezpieczonych, a tym samym godziłaby w konstytucyjną zasadę równości obywateli wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP).

Reasumując, w ocenie Sądu Okręgowego zaskarżoną decyzją z dnia 1 października 2015 r. organ rentowy ustalił prawidłową wysokość emerytury ubezpieczonego od dnia 1 października 2015 r. po złożeniu przez ubezpieczonego oświadczenia z dnia 28 września 2015 r. o osiągnięciu przychodu przekraczającego kwotę 130% przeciętnego wynagrodzenia, co zgodnie z powołanym wyżej art. 104 ustawy emerytalnej, mającej zastosowanie na mocy odesłania zawartego w art. 40 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, powoduje konieczność zmniejszenia wysokości emerytury ubezpieczonego od następnego miesiąca po złożeniu tego oświadczenia.

Sąd Apelacyjny przywołując treść przepisów art. 40, 40a i 40b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz art. 104 ustawy emerytalnej zwrócił uwagę, że w sprawach o analogicznych stanach faktycznych, tj. dotyczących możliwości zmniejszenia wysokości świadczenia emerytalnego lub rentowego na podstawie art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 40 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w związku z uzyskiwaniem przez emerytów przychodów z tytułu zatrudnienia w charakterze personelu cywilnego NATO, zarówno organy rentowe, jak i sądy odwoływały się do dorobku orzeczniczego w kwestii kwalifikowania przychodu emeryta osiąganego za granicą i jego wpływu na wysokość świadczenia emerytalnego pobieranego z polskiego systemu ubezpieczeń.

Sąd Apelacyjny w [...] w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę powziął jednak poważne wątpliwości, czy prezentowana w dotychczasowym orzecznictwie - w odniesieniu do osób pobierających świadczenia emerytalne lub rentowe z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych i osiągających jednocześnie przychód z tytułu zatrudnienia w charakterze członka personelu cywilnego NATO - wykładnia art. 104 ustawy emerytalnej w związku z art. 40 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, odwołująca się do poglądów wypracowanych na tle spraw, których istotnym ustaleniem faktycznym było uzyskiwanie przez

polskiego emeryta przychodów z tytułu pracy wykonywanej za granicą na rzecz zagranicznego pracodawcy, jest prawidłowa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego posłużenie się tą prostą analogią nie jest uprawnione, albowiem pomija okoliczność, iż specyficzny status prawny personelu cywilnego NATO został szczegółowo uregulowany w szeregu umów międzynarodowych zawartych pomiędzy Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego, jak również między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej oraz właściwymi Dowództwami Sojuszniczymi NATO. Zdaniem Sądu Apelacyjnego sytuacja prawna tych dwóch rodzajów podmiotów, tj. personelu cywilnego NATO oraz osób wykonujących pracę za granicą u zagranicznego pracodawcy, nie jest na tyle zbieżna, aby na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych uprawnione było ich utożsamianie.

Sąd odwoławczy zważył, że status prawny personelu cywilnego NATO w zakresie ubezpieczeń społecznych nie doczekał się szczegółowej analizy w powołanym orzecznictwie.

Sąd Apelacyjny skłania się do uznania, że przychód uzyskiwany przez ubezpieczonego z tytułu zatrudnienia w Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) w [...], które to zatrudnienie wykonywane jest co prawda w ramach struktur NATO, jednakże na terytorium RP, nie może być uznany za przychód z tytułu pracy za granicą, co z kolei wyklucza zastosowanie art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą, a która to norma stanowiła podstawę prawną rozstrzygnięcia w omówionych powyżej podobnych sprawach. Zastosowanie art. 104 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej również budzi poważne wątpliwości Sądu Apelacyjnego, a to ze względu na postanowienia wiążących Polskę umów międzynarodowych, regulujących status pracowników cywilnych NATO, jak również kwestię ochrony danych osobowych personelu cywilnego NATO.

W ocenie Sądu Apelacyjnego za przyjęciem tezy, zgodnie z którą pojęcie przychodu, o którym mowa w art. 104 ustawy emerytalnej w związku z art. 40 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, nie obejmuje przychodu osiągniętego z tytułu zatrudnienia jako członka personelu cywilnego

NATO, w tym pracownika cywilnego J.[...] (JFTC), przemawiają podstawowe zasady, jakie legły u podstaw lokalizacji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej elementów dowództwa NATO.

Sąd Apelacyjny przytoczył następnie obszernie fragmenty uzasadnienia projektu ustawy, którą wyrażano zgodę na ratyfikację przez Prezydenta RP umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz uzasadnienia projektu ustawy, mocą której wyrażono zgodę na ratyfikację Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji i Naczelnym Dowództwem Sojusznicznych Sił w Europie uzupełniającej Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, podpisanej w Warszawie dnia 9 lipca 2016 r. (która to umowa po ratyfikacji zastąpi postanowienia umów międzynarodowych dotyczących tworzenia i statusu poszczególnych struktur sojusznicznych dyslokowanych w Polsce, w tym m. in. dotyczących JFTC). Zważył, że dowództwa międzynarodowe korzystają z przywilejów i immunitetów charakterystycznych dla organizacji międzynarodowych (zwolnienia podatkowe i celne, nietykalność archiwów i dokumentów, immunitet jurysdykcyjny dowódców). Zakres przywilejów odzwierciedla funkcjonującą w prawie międzynarodowym zasadę, zgodnie z którą organizacji międzynarodowej przysługują przywileje i immunitety niezbędne do niezależnej realizacji celów, dla których została powołana, a państwo przyjmujące nie powinno czerpać dochodów z tytułu obecności organizacji międzynarodowej na jego terytorium. Organizacji międzynarodowej przysługuje autonomia określania własnych wewnętrznych zasad funkcjonowania, włączając w to wykorzystywanie przyznanych jej zwolnień podatkowych i celnych na racjonalnie pojmowane potrzeby własnego personelu, o ile pozostają zgodne z celami działalności organizacji. W omawianym dokumencie zwraca się także uwagę na zasadę jednolitego traktowania personelu dowództwa sojuszniczego niezależnie od tego, czy pochodzi z państwa przyjmującego czy też z innych państw.

Sąd Apelacyjny wyraża przekonanie, że przepisy prawa polskiego powinny być - w odniesieniu do obywateli polskich będących jednocześnie członkami personelu cywilnego NATO - interpretowane z poszanowaniem, usankcjonowanych postanowieniami wiążących Polskę umów międzynarodowych, przywilejów pracowników cywilnych NATO, jak również w zgodzie z zasadą jednolitego traktowania personelu dowództwa sojuszniczego. W taką wykładnię, zdaniem Sądu, nie wpisuje się stosowanie wobec polskich emerytów wojskowych zatrudnionych w strukturach sojusznicznych zlokalizowanych w Polsce art. 40 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych w związku z art. 104 ustawy emerytalnej, skutkujące zmniejszeniem wysokości ich świadczenia emerytalnego pobieranego z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Odnosząc się do kwestii specyficznego statusu członków personelu cywilnego NATO, Sąd Apelacyjny przytoczył treść przepisów art. I ust. 1 lit. b) oraz e), art. I ust. 2 i art. X umowy między Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 21, poz. 257), tzw. NATO SOFA) oraz zważył, że ustawą z dnia 18 marca 1999 r. o ratyfikacji Umowy między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. wyrażono zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Umowy między Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 32, poz. 303), a ustawą z dnia 18 marca 1999 r. o ratyfikacji Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. wyrażono zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 32, poz. 305).

Zgodnie z art. 16 ust. 1 Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r., został

złożony dnia 21 września 1999 r. Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki dokument przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do wyżej wymienionego protokołu. Zgodnie z art. 16 ust. 1 protokołu wszedł on w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej dnia 21 października 1999 r. (oświadczenie rządowe z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie ratyfikacji Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Paryżu dnia 28 sierpnia 1952 r., Dz.U. z 2000 r. Nr 64, poz. 747).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, do sytuacji ubezpieczonego zastosowanie znajdują także postanowienia umowy zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli (Dz.U. z 2005 r. Nr 227, poz. 1945).

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny stwierdził, że wszystkie przytoczonej powyżej umowy międzynarodowe stanowią część krajowego porządku prawnego i są bezpośrednio stosowane, a nadto, jako że zostały ratyfikowane za uprzednią zgodną wyrażoną w ustawie, mają pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

Wobec powyższego zastosowanie przepisów prawa polskiego powinno być oceniane z perspektywy stosownych postanowień ww. umów międzynarodowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, szczególną uwagę należy również zwrócić na przepisy dotyczące Personelu Cywilnego NATO (NATO Civilian Personnel Regulations - NCPRs), które zastosowanie do całej Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) i zarządzania personelem każdego organu NATO.

Ratyfikując umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącą ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisaną dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli Polska wyraziła zgodę, aby w myśl art. 5.1. te same umowy stosunki pracy między JFTC a jego personelem cywilnym regulowane były postanowieniami NCPRs. Zgodnie z art. 48.2. NCPRs ubezpieczenie zapewniane jest poprzez udział

w krajowym systemie zabezpieczenia społecznego kraju gospodarza uzupełnionym, o ile konieczne, o ubezpieczenie grupowe albo jedynie poprzez udział w ubezpieczeniu grupowym. Z kolei przepis art. 48.2 przyznaje Sekretarzowi Generalnemu i Naczelnemu Dowódcy Sojuszniczych Sił Zbrojnych uprawnienie do określenia sposobu ubezpieczenia społecznego, jakie mają mieć zastosowanie do międzynarodowego personelu cywilnego NATO w każdym kraju gospodarza oraz do zawierania umów z krajem gospodarza oraz wdrażaniem umów zawartych z zakładami ubezpieczeń w celu realizacji takich decyzji. Udział w wybranym przez Sekretarza Generalnego lub Naczelnego Dowódcę Sojuszniczych Sił Zbrojnych sposobie ubezpieczenia - jak stanowi art. 48.3 NCPRs - jest obowiązkowy dla wszystkich członków personelu.

W odniesieniu do Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) w [...], Polska, Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych NATO ds. Transformacji określił, że ubezpieczenie zapewniane będzie poprzez udział w grupowym ubezpieczeniu NATO prowadzonym przez J.V. [...] & Co International. Decyzja ta uzupełnia protokół porozumienia zawartego pomiędzy Polską a Siedzibą Główną Naczelnego Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO ds. Transformacji (HQ SACT) w sprawie powołania i wsparcia JFTC w Polsce. Zgodnie z powyższym potrącenia tytułem ochrony zapewnianej przez J.V. stosowane są do wszystkich międzynarodowych pracowników cywilnych NATO zatrudnionych w JFTC.

W oparciu o wyżej wspomnianą decyzję międzynarodowi pracownicy cywilni NATO zatrudnieni w JFTC, bez względu na ich obywatelstwo, nie otrzymują świadczeń z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego ani nie wpłacają do niego składek.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie budzi wątpliwości, że przychody z tytułu zatrudnienia - w stanie faktycznym niniejszej sprawy - w strukturze sojuszniczej NATO jaką jest J.[...] (JFTC), tj. Centrum Szkolenia Sił Połączonych w [...], korzystają z wyjątkowych przywilejów odróżniających je od przychodów uzyskiwanych z innych źródeł. Zdaniem Sądu Apelacyjnego dla rozstrzygnięcia postawionego Sądowi Najwyższemu zapytania prawnego kluczowe znaczenie ma uświadomienie sobie tej właśnie różnicy. O ile zatem w dotychczasowym orzecznictwie w przedmiotowej kwestii decydujące znaczenie przypisywano

okoliczności, iż przychód z tytułu zatrudnienia w charakterze członka personelu cywilnego NATO jest przychodem ze stosunku pracy, a zatem działalność rodzajowo objętej - zgodnie z polskim ustawodawstwem - obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o tyle Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie zauważa, że - jak wynika z analizy wyżej przytoczonych, wiążących Polskę umów międzynarodowych - realizowany w Polsce specyficzny stosunek pracy, jakim jest stosunek pracy ze strukturą sojuszniczą NATO, obowiązkowi takiemu nie podlega (stanowi więc wyjątek od normy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej), a przychody osiągane z tego tytułu korzystają z nadzwyczajnego uprzywilejowania, co powinno być respektowane także przy wykładni krajowych norm prawnych, jeśli w jakikolwiek sposób ich stosowanie wiąże się z koniecznością zastosowania obowiązujących Polskę postanowień umów międzynarodowych.

Wątpliwości powyższe pogłębia obowiązująca w strukturach NATO Polityka Ochrony Danych (JCB-WP(99)7(FINAL)). Na nieformalnym spotkaniu Rady Konsultacyjnej Sił Sprzymierzonych NATO w dniu 25 października 2000 r. zawarto porozumienie pomiędzy administracją i przedstawicielami personelu w sprawie polityki ochrony danych. Polityka ta została następnie zatwierdzona przez Przewodniczącą Rady Konsultacyjnej Sił Sprzymierzonych NATO w drodze cichej procedury, a następnie w dniu 20 marca 2001 r. przedłożona przez Przewodniczącą do Sekretarza Generalnego i Naczelnego Dowódcy Sił Sojuszniczych do zatwierdzenia. Sekretarz Generalny i Naczelny Dowódca Sił Sojuszniczych zaakceptowali ww. politykę w dniu 25 czerwca 2001 r.

Podkreślenia wymaga, że art. 7.14 umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązuje JFTC do przekazywania wyznaczonym władzom listy osób upoważnionych do zwolnień podatkowych. Na tej podstawie JFTC przekazuje do Ministerstwa Obrony Narodowej informację o tym, kto jest zatrudniony przez JFTC.

Sąd Apelacyjny nie odnajduje natomiast w żadnej umowie międzynarodowej łączącej Polskę z właściwymi instytucjami NATO postanowień zobowiązujących czy choćby uprawniających do przekazywania przez JFTC jakichkolwiek informacji

stanowiących dane osobowe członków personelu cywilnego organom emerytalno-rentowym, w szczególności do przekazywania informacji takich jak wysokość wynagrodzenia tychże osób.

Wobec powyższego - w ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszym składzie - wyżej omówione postanowienia umów międzynarodowych łączących Polskę z instytucjami NATO dotyczące ochrony danych osobowych - wyłączają stosowanie art. 40a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Osoby zatrudnione w charakterze personelu cywilnego NATO ani ich pracodawcy - w realiach niniejszej sprawy JFTC - zdaniem Sądu Apelacyjnego nie są zobowiązane do zawiadamiania wojskowego organu emerytalnego o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1-4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu ani o każdorazowej zmianie wysokości tego przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo zmniejszenie ich wysokości.

Reasumując powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny wskazuje, że w jego ocenie istnieją uzasadnione podstawy do przyjęcia, że przychód osiągnięty z tytułu zatrudnienia na podstawie kontraktu zawartego z J.[...] (JFTC), tj. Centrum Szkolenia Sił Połączonych mieszczącym się w [...], stanowiącym integralną część struktury Sojuszniczego Dowództwa Transformacji (ACT), nie stanowi przychodu, o jakim mowa w art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z art. 40 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.).

Niezależnie od powyższego Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że w niniejszej sprawie nie zachodzą okoliczności wyłączające jurysdykcję sądów polskich.

Sąd Apelacyjny miał na względzie, że Artykuł 5.4. umowy zawartej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli stanowi, iż spory związane ze stosunkiem pracy dotyczące personelu JFTC i Miejscowej Cywilnej Siły Roboczej

będą rozstrzygane przez właściwe wewnętrzne władze NATO, jednakże bez uszczerbku dla praw takiego personelu do ochrony prawnej udzielanej zgodnie z prawem Państwa Przyjmującego lub prawem Unii Europejskiej, tam gdzie ma ono zastosowanie; jak również, że zgodnie z Artykułem 12.3. ww. umowy z dnia 13 kwietnia 2005 r. spory dotyczące interpretacji i stosowania niniejszej umowy będą rozstrzygane w drodze negocjacji i konsultacji między Stronami na możliwie najniższym szczeblu, bez odwoływania się do stron trzecich, sądów narodowych lub trybunału międzynarodowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego rozpoznawana sprawa nie kwalifikuje się jednak do żadnej ze wskazanych powyżej kategorii. Jest to bowiem sprawa o wysokość świadczenia emerytalnego z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, w której kwestia stosowania przepisów wyżej omówionych umów międzynarodowych pojawia się ubocznie w związku z zatrudnieniem ubezpieczonego w Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO w charakterze członka personelu cywilnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W uzasadnieniu Sądu Okręgowego oraz w pytaniu prawnym Sądu Apelacyjnego do Sądu Najwyższego odwołano się do art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r. Nr 8, poz. 66 ze zm. - dalej jako ustawa emerytalna), mimo że skarżący jest emerytem wojskowym, co oznacza, że dopuszczalność zmniejszenia tego świadczenia regulowana jest w art. 40 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Wynika z niego, że w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego emerytura lub renta inwalidzka ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach art. 104 ust. 1a-6, ust. 8 pkt 1 i 2 oraz ust. 9 i 10 ustawy emerytalnej, nie więcej jednak niż o 25% wysokości tej emerytury lub renty inwalidzkiej, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3. W omawianej sprawie zastosowanie znalazł również ust. 3 przedmiotowej regulacji, który stanowi, że w razie osiągnięcia przychodu, określonego w ust. 1, w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał

kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, kwota emerytury lub renty inwalidzkiej ulega zmniejszeniu o 25% jej wysokości.

2. Gdy chodzi o stosunek art. 40 ust. 1 i 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym do art. 104 ustawy emerytalnej trzeba stwierdzić, że unormowania ustawy emerytalnej stosuje się wyłącznie w zakresie „zasad” zmniejszania świadczeń emerytalno-rentowych, przy czym ustalenie, co oznacza konkretnie odesłanie do „zasad” może być samodzielnym problemem. Natomiast przesłankę nakazującą zmniejszenie świadczenia normuje art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Jest nią „osiąganie przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego”. W przeciwieństwie do ustawy emerytalnej, w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym brak definicji „działalności podlegającej ubezpieczeniu społecznemu” (w art. 104 ust. 2 i ust. 3 ustawy emerytalnej stwierdza się, że za tego rodzaju działalność uważa się „zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności” oraz „osiąganie przychodu z tytułu działalności wykonywanej za granicą”). Jest to o tyle istotne, że odesłanie w art. 40 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym tylko do zasad zmniejszania nakazuje postawienie pytania, czy definicję „przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” wynikającą z art. 104 ust. 2 i 3 można stosować na gruncie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym.

3. Podstawowy problem prawny sprowadza się jednak do tego, że obowiązek ubezpieczenia społecznego (w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego) został uregulowany w art. 6 ustawy systemowej i obejmuje dokładnie wskazane tam tytuły do ubezpieczenia społecznego. Natomiast art. 104 ust. 2 i ust. 3 definiuje samodzielnie „działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” stwierdzając, że jest to zatrudnienie, służba lub inna praca zarobkowa oraz przychód z tytułu działalności osiąganey za granicą. Nie ma zatem zgodności pomiędzy art. 104 ust. 1, 2 i 3 a regulacjami ustawy systemowej dotyczącymi podlegania ubezpieczeniu. Nie jest zatem tak, że między sformułowaniem „przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym a tożsamym wyrażeniem w art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej można

postawić znak równości. Z punktu widzenia stanu faktycznego, jak również formalnej i merytorycznej poprawności sformułowanego pytania nie chodzi zatem o to, czy przychód osiągnięty z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej z JFTC stanowi przychód, o jakim stanowi przepis art. 104 ustawy emerytalnej, ale o to, czy przychód z zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej na podstawie umowy JFTC stanowi „przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy i zaopatrzeniu emerytalnym. Do tego, w ocenie Sądu Najwyższego, sprowadza się zatem problem w sprawie, który można ująć w sposób na tyle abstrakcyjny i generalny, aby mógł wyznaczać przedmiot zagadnienia prawnego w ujęciu art. 390 k.p.c.

4. Punktem wyjścia powinna być wykładnia wyrażenia „przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Z językowego, jak i systemowego punktu widzenia nie ulega wątpliwości, że chodzi przede wszystkim o te rodzaje aktywności, które zostały ujęte w art. 6 ust. 1 ustawy systemowej, przy czym dla porządku stwierdzić w tym miejscu trzeba, że nie znajduje zastosowania art. 7 pkt 3 ustawy systemowej regulujący zasady dobrowolnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego, ponieważ jednostka zatrudniająca skarżącego ma swoją siedzibę w Polsce. Wynika to wprost z umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli (Dz.U. z 2005 r. Nr 227, poz. 194 - dalej nazywana jako Umowa JFTC). Oznacza to, że działalność, jaką ubezpieczony wykonywał na rzecz JFTC może podlegać obowiązkowi ubezpieczenia społecznego jeśli zostałaby zakwalifikowana do jednej z kategorii tytułów ubezpieczenia społecznego, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy systemowej. Umowa o pracę, która została zawarta pomiędzy JFTC oraz skarżącym mogła zostać zakwalifikowana do kategorii umowy o pracę (pkt 1), i stanowi obowiązkowy tytuł do ubezpieczenia emerytalno-rentowego jako rodzaju ubezpieczenia społecznego. Osiągany z tego tytułu przychód musi być zatem uznany za przychód w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy

systemowej. W regulacji tej za przychód uznaje się bowiem „przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy”. Nie powinno więc ulegać wątpliwości, że w przypadku braku innych regulacji przychód z umowy o pracę zawartej z JFTC podlegałby składce na ubezpieczenie społeczne. Byłby to zatem „przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym.

5. Uchylenie tego obowiązku może jednak wynikać z unormowań szczegółowych, w tym zwłaszcza umów międzynarodowych, które zostały wymienione w zagadnieniu prawnym przedstawionym przez Sąd Apelacyjny. Na to zwraca też uwagę pytający Sąd. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że skarżący był zatrudniony w JFTC na stanowisku inżyniera w Dziale Symulacji Komputerowego i Modelowania Komputerowego. Do stosunków zatrudnienia dotyczących ubezpieczonego zastosowanie znajdowała Umowa JFTC. Ubezpieczony należał do kategorii „Personel cywilny” w ujęciu art. 2.6 Umowy JFTC, a zatem do kategorii personelu zdefiniowanego jako taki przez umowy NATO SOFA (tj. umowy między Państwami Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącego statusu sił zbrojnych - Dz.U. z 2000 r. Nr 21, poz. 257, dalej jako Umowa 2000) i PdP SOFA (tj. umowy między - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego a innymi państwami uczestniczącymi w Partnerstwie dla Pokoju, dotycząca statusu ich sił zbrojnych, oraz jej Protokół dodatkowy - Dz.U. z 1998 r. Nr 97, poz. 605, dalej jako Umowa 1998) oraz Protokołu Paryskiego (tj. Protokołu dotyczącego statusu międzynarodowych dowództw wojskowych, ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego - Dz.U. z 2000 r. Nr 64, poz. 746, dalej jako Protokół Paryski).

6. Status personelu cywilnego regulowany jest w Artykule V „Personel cywilny” Umowy JFTC, który ustala zasady zatrudniania i ich podstawy prawne, problematykę opodatkowania przychodów, prawa właściwego dla stosunku pracy, wykonywania zobowiązań ciążących na podmiocie zatrudniającym w Państwie Przyjmującym (które w art. 2.9 zdefiniowane jest jako Rzeczpospolita Polska) oraz rozpoznawania sporów. O czym była już mowa wyżej, po pierwsze stwierdza się, że Dowództwo Naczelne Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) może zawierać umowy o pracę z Personelem cywilnym, o którym mowa w artykule 7 ustęp 2 Protokołu Paryskiego, oraz zgodnie z zatwierdzonym przez Radę Północnoatlantycką etatem pokojowym JFTC (art. V, 5.1 Umowy JFTC). Zasady i warunki zatrudnienia są regulowane w umowie o pracę oraz w obowiązujących przepisach dotyczących organów NATO. Do zawartej przez ubezpieczonego umowy o pracę stosuje się na podstawie pkt 8 tej umowy m.in. Regulacje dotyczące Personelu Cywilnego NATO (Nato Civilian Personnel Regulations - dalej w skrócie NCPS).

7. Niezależnie od zatrudnienia Personelu cywilnego (do którego należał ubezpieczony) Umowa JFTC zezwalała również na zatrudnienie Miejscowej Cywilnej Siły Roboczej (dalej jako MCSR), co ma znaczenie z punktu widzenia różnicowania obowiązków spoczywających na JFTC jako na zatrudniającym pracodawcy. W przypadku MCSR zasady i warunki zatrudnienia są regulowane bezwzględnie przez prawo Państwa Przyjmującego, bądź tam gdzie ma to zastosowanie, przez prawo Unii Europejskiej (art. V, 5.2 Umowy JFTC). Do obu kategorii pracowników, na JFTC nałożono obowiązek wypełniania zobowiązań ciążących na podmiocie zatrudniającym na podstawie prawa Państwa Przyjmującego, bądź gdzie ma to zastosowanie, prawa Unii Europejskiej, biorąc pod uwagę przepisy NATO (art. V, 5.3 zdanie pierwsze Umowy JFTC). Dotyczy to zwłaszcza dokonywania stosownych potrąceń od wynagrodzeń pracowników oraz wpłacania składek przez pracodawcę, wymaganych przez prawo Państwa Przyjmującego bądź, gdzie ma to zastosowanie, prawo Unii Europejskiej (art. V, 5.3 zdanie drugie Umowy JFTC). Przepis ten odnosi się szczególnie do MCSR, ale może obejmować również inne kategorie pracowników (art. V, 5.3 Umowy JFTC zdanie trzecie Umowy JFTC). W szczególny sposób uregulowano natomiast obowiązek

podatkowy Personelu cywilnego ponieważ jest on zwolniony z podatków od wynagrodzeń i dodatków wypłacanych im bezpośrednio przez NATO (art. V, 5.1 Umowy JFTC). Zwolnienie to nie dotyczy natomiast MCSR. Kwestia opodatkowania nie jest sporna, a z prawnego punktu widzenia problematyka ta została wyraźnie oddzielona od obowiązku składowego w odniesieniu do metod ubezpieczenia Personelu cywilnego.

8. Biorąc pod uwagę treść powyższych regulacji należy stwierdzić, że w odniesieniu do Personelu cywilnego, poza zwolnieniem podatkowym, Umowa JFTC przewiduje w zakresie stosunków pracy wykonywanie obowiązków wynikających z prawa Państwa Przyjmującego, co dotyczy również płacenia składek. Jest to o tyle istotne, że przy przyjęciu takiego założenia przychód osiągany przez Personel Cywilny nie tylko podlegałby uwzględnieniu w świetle art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, ale również od tego przychodu byłby zobowiązany do zapłaty składki na ubezpieczenie społeczne.

9. Praktyka stosowania wobec Personelu cywilnego dokumentu NCPS jest taka, że zgodnie z decyzją podjętą przez właściwe władze wojskowe Personel cywilny NATO, zatrudnieni w JFTC (a szerzej na terytorium Polski), objęci są powszechnym ubezpieczeniem społecznym NATO; tym samym powinni być wyłączeni z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego. Znajduje to odzwierciedlenie w korespondencji prowadzonej przez JFTC. Chodzi o pisma JFTC do:

- Sądu Apelacyjnego (pismo z dnia 24 stycznia 2017 r.); w piśmie tym wyjaśnia się o skorzystaniu przez Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy ds. Transformacji o wyborze metody ubezpieczenia (art. 48 ust. 2 NCPR); wskazuje się na kopię pisma do Ministra Spraw Zagranicznych oraz informuje, że Polska wyraziła zgodę, aby w myśl art. V, 5.1 Umowy JFTC stosunki pracy między JFTC a jego personelem cywilnym uregulowane były postanowieniami NCPR;

- Sądu Okręgowego (pismo z dnia 12 lutego 2016 r.); w piśmie tym wyjaśnia się m.in. problematykę stosowania art. 48 ust. 2 NCPR oraz informuje się o istnieniu zwolnienia z opodatkowania wynagrodzeń oraz dodatków płaconych przez Dowództwo Sojusznicze jego pracownikom;

- Wojskowego Biura Emerytalnego (z dnia 25 kwietnia 2015 r.), w którym to właśnie eksponuje się wyraźnie problematykę ochrony danych osobowych (o czym mowa w uzasadnieniu zagadnienia prawnego), przy czym, co ważne, JFTC odnotowuje istnienie obowiązku przekazywania informacji na temat osiąganego przychodu organom polskim, niemniej odmawia udostępnienia danych osobowych pracowników JFTC. Nie jest zatem tak, że JFTC zasłania się ochroną danych osobowych w zakresie dotyczącym obowiązku informowania o przychodzie przez ubezpieczonego. JFTC stwierdza, że nie może ponosić odpowiedzialności za pracowników, którzy nie dochowają ciążącego na nich obowiązku.

10. Z powyższych pism wynika zatem, że prawny spór koncentruje się właściwie wokół relacji NCPS do Umowy JFTC, zwłaszcza wobec faktu, że Naczelny Sojuszniczy Dowódca ds. Transformacji (Suprême Allied Commander Transformation - SACT), działając na podstawie art. 48 ust. 2 NCPS podjął decyzję co do wyboru formy ubezpieczenia społecznego Personelu cywilnego i podpisał stosowną umowę z J. V.

11. NCPS reguluje w sposób dość szczegółowy problematykę zabezpieczenia społecznego i ubezpieczenia społecznego personelu cywilnego. Jest to jednak dokument wewnętrzny NATO, który nie jest źródłem obowiązującego prawa w Polsce. Poświęcony jest temu cały Rozdział X zatytułowany „Zabezpieczenia społeczne i ubezpieczenia” („Social securities and insurances”). Istotnie, zgodnie z art. 48 ust. 1 NCPS, który dotyczy metod ubezpieczenia, ubezpieczenie może przyjmować albo formę udziału w krajowym systemie zabezpieczenia społecznego państwa przyjmującego, i być w razie konieczności uzupełnianym systemem ubezpieczenia grupowego albo formą udziału w systemie ubezpieczenia grupowego („This insurance is provided either by participation in the national social security system of the host country, supplemented as necessary by a group insurance scheme, or by participation in a group insurance scheme only”). Wybór zostaje pozostawiony Sekretarzowi Generalnemu bądź Naczelnemu Sojuszniczemu Dowódcy (art. 48 ust. 2). Z kolei udział w systemie zabezpieczenia społecznego Państwa przyjmującego jest uregulowany w art. 50 ust. 1.1. NCPS. Stwierdza się w nim, że składki do krajowego systemu zabezpieczenia społecznego są płacone przez Organizację jako pracodawcę oraz przez członków personelu jako

pracowników zgodnie z regulacjami danego systemu oraz z umową zawartą pomiędzy Sekretarzem Generalnym bądź Naczelnym Sojuszniczym Dowódcą a władzami państwa przyjmującego. Z regulacji tej wynika zatem, że kwestia podlegania systemowi zabezpieczenia społecznego państwa przyjmującego musi być przedmiotem regulacji między NATO a państwem przyjmującym (zatem Polską).

12. Umowa JFTC reguluje przedmiotowe zagadnienie inaczej, niż czyni to decyzja podjęta przez Naczelnego Sojuszniczego Dowódcę. Z akt sprawy wynika bowiem, że już 4 listopada 2005 r. Naczelny Sojuszniczy Dowódca ds. Transformacji wystosował pismo do Ministra Sprawy Zagranicznych RP z informacją, że dokonał wyboru metody ubezpieczenia zawierając umowę z J. V. [...]. W związku z tym: 1) stwierdza, że zamiarem jest, aby Personel cywilny JFTC, niezależnie od narodowości, nie otrzymywał świadczeń, ani nie płacił składek z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego oraz 2) wzywa do potwierdzenia przez Polskę decyzji dotyczącej dokonanego wyboru oraz do przejęcia takiego stanowiska w porozumieniu dotyczącym kwestii prawnych, które jest aktualnie negocjowane, a jeśli to bardziej odpowiada stronie polskiej do zawarcia odrębnej umowy (Punkt 3 pisma z dnia 4 listopada 2005 r. „Based on this decision, it is intended that NATO international civilian Staff at JFTC, regardless of nationality, will not receive benefits from, nor contribute to, the Polish social security system. I understand that, outside of the NATO context, contributions to the Polish social security system are mandatory. For that reason, I request that Poland confirm its agreement with this decision and that our understanding be captured within Legal Technical Arrangement under negotiation. A separate agreements confirming these arrangement is also possible if it would better suit your requirements”).

13. Z pisma tego wynika więc, że skorzystanie z kompetencji do wyboru formy ubezpieczenia na podstawie art. 48 ust. 2 NCPS, również w ocenie Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy ds. Transformacji, nie przesądza jeszcze o wyłączeniu z ubezpieczenia polskiego. Wymaga bowiem zawarcia stosownej umowy. O takim udziale ma więc przesądzać stosowna umowa. Nie wiadomo, czy porozumienie dotyczące wyłączenia z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego zostało zawarte w ramach „Legal Technical Arrangement, o czym

mowa w piśmie Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy z dnia 4 listopada 2005 r. Niewątpliwie do zawarcia takiego porozumienia doszło w dniu 15 maja 2008 r., co wynika z informacji zawartych na stronie NATO. Kolejne porozumienie techniczne zostało natomiast podpisane w 2014 r. Wprawdzie nie jest dostępna treść tych porozumień, niemniej nawet gdyby unormowano w nich kwestię wyłączenia z krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, to nie wywoływałoby to skutków prawnych ze względu na brak ratyfikacji. Również z punktu widzenia obowiązujących źródeł prawa w Polsce, w dzienniku urzędowym „Dziennik Ustaw” stwierdzić trzeba brak porozumień, które mogłyby wskazywać na wyłączenie skutków wynikających z art. V, 5.2 Umowy JFTC. Oznacza to, że stan prawny dla Personelu cywilnego w zakresie dotyczącym zabezpieczenia społecznego wynika z tego aktu prawnego.

14. Zgodnie z art. 87 ust. 1 Konstytucji źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Aby zatem doszło do wyłączenia z ubezpieczenia polskiego w związku ze skorzystaniem z kompetencji wynikającej z art. 48 ust. 2 NCPS musiałoby dojść do zawarcia stosownej umowy międzynarodowej oraz jej ratyfikacji. Taka umowa została zawarta i jest to Umowa JFTC. Nie zawarto natomiast umowy będącej skutkiem wyboru przez Naczelnego Sojuszniczego Dowódcę ds. Transformacji metody ubezpieczenia (umowa z J. V.). Z prawnego punktu widzenia sytuacja przedstawia się zatem tak, że pracownicy Personelu cywilnego podlegają zabezpieczeniu społecznemu Państwa przyjmującego (art. V, 5.2 umowy JFTC), a umowa z J. V. uzupełnia krajową formę ochrony.

15. Oznacza to, że przychód osiągniany z tytułu zatrudnienia w JFTC jest przychodem, który powinien być uwzględniany w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne według prawa polskiego. Jest to zatem „przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” w rozumieniu art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Skutkiem tego jest dopuszczalność obniżenia świadczenia emerytalnego.

16. Do podobnych wniosków prowadziłyby również wykładnia art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej, ponieważ należałoby uznać, że umowa o pracę

ubezpieczonego i wykonana na jego podstawie praca jest zatrudnieniem w rozumieniu art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej. Przedmiotowe zatrudnienie, zgodnie z art. V, 5.1 Umowy JFTC należy zakwalifikować jako umowę o pracę, która będzie tytułem do obowiązkowego ubezpieczenia emerytalno-rentowego na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej. Błędne jest natomiast przyjmowanie, że mamy do czynienia z „przychodem z tytułu działalności wykonywanej za granicą”, ponieważ Umowa JFTC nakazuje JFTC wypełnianie zobowiązań ciążących na podmiocie zatrudniającym na podstawie prawa Państwa przyjmującego (art. V, 5.2 Umowy JFTC). Stosunek prawny w tym zakresie podlega zatem prawu polskiemu, praca wykonywana jest w Polsce, a JFTC ma siedzibę w Polsce.

17. Sąd Najwyższy ustalił, że 18 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 2 grudnia 2016 r. o ratyfikacji Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji i Naczelnym Dowództwem Sojusznicznych Sił w Europie uzupełniającej Protokół dotyczący statusu międzynarodowych dowództw wojskowych ustanowionych na podstawie Traktatu Północnoatlantyckiego, podpisanej w Warszawie dnia 9 lipca 2016 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 4), wyrażająca zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji tej Umowy. Zgodnie z art. 38 lit. a) Umowy uzupełniającej, zastąpi ona postanowienia Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Dowództwem Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy Transformacji (HQ SACT) dotyczącej ustanowienia i wsparcia Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC) NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisanej dnia 13 kwietnia 2005 r. w Brukseli. Powyższa zmiana stanu prawnego nie ma jednak rozstrzygającego znaczenia dla udzielenia przez Sąd Najwyższy odpowiedzi na przedstawione przez Sąd Apelacyjny zagadnienie prawne, bowiem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter odwoławczy i kontrolny, ocena zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy następuje z uwzględnieniem stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2014 r., II UK 11/14), co w niniejszej sprawie oznacza, że miarodajny jest stan prawny istniejący w dniu wydania zaskarżonej decyzji, tj. 30 września 2015 r.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak na wstępie.

kc